

יבמות כו

משה שווערד

1. תוספות מסכת יבמות דף כה עמוד ב

טעמא דב"ד הא בי תרי לא - ואף על גב דאמרינן בריש השולח (גיטין דף לב: ושם) דלתרי נמי בי דינא קרו להו מ"מ אור"י דדייק שפיר דמדתלי טעמא בבית דין ולא קאמר מפני שהיו ב' ש"מ דלא סגי הכא בתרי ועוד דומיא דחליצה דבג' אף על גב דאיכא מאן דמכשר בפרק מצות חליצה (לקמן דף קד.) ביחודי הך תנא לא סבר לה כוותיה דחד ודאי לא מיקרי ב"ד ואיכא נמי רננה בחד.

2. תוספות מסכת יבמות דף כה עמוד ב

לא חשו חכמים לדבר זה - ואף על גב דשרי מ"מ בעל נפש יתרחק כדתני' עלה באלו טרפות (חולין דף מד: ושם) דן את הדין זיכה וחיוב טימא וטיהר וכן העדים שהעידו כולם רשאים ליקח אבל חכמים אמרו התרחק מן הכיעור ומן הדומה לו וא"ת הא אמרינן בסוף התקבל (גיטין דף סז. ושם) גבי חיישינן שמא תשכור עדים דיבורא אמרי מעשה לא עבדי וי"ל דכשמעידים שקר חשיב נמי מעשה כדפי' בקונטרס כיון דעל פיהם נגמר ולא קרי דיבורא התם אלא באומר אמרו שאומר מן הבעל לסופר ולעדים לכתוב ולחתום דלא נגמר הדבר על ידיהם.

3. שערם מצויינים בהלכה

עדים החתומים כו' לא חשו חכמים לדבר זה. פרש"י שלא חשו לומר שלא יקחו שוב שדה זו מן הלוקח, וכן העד שהעיד על הגט שלא ישא את האשה. וכתבו התוס' דאע"ג דלא חשו חכמים, מ"מ בעל נפש יתרחק, כדתניא במס' חולין (מד:): התרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. וכזה כתב רבינו יונה (ריש ברכות) אהא דלא יכנס אדם לחורבה מפני החשד, דאע"פ שלא יעשה העבירה יש לו לזהר ולברוח מן הדברים שמביאין לידי חשד, שנאמר (מטות לב-כב) "והייתם נקיים וגו'".

4. שו"ע אה"ע סימן יב

(א) המביא גט שצריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם. וכן העד האחד שהעיד לאשה שמת בעלה, לא ישאנה משום חשד; ואם כנס, לא יוציא. אבל המביא גט, שאינו צריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם, מותר לישא אותה, כיון שאינה נשאת על פיו. ושני עדים המעידים לאשה שמת בעלה, מותר אחד מהם לישא אותה, שאין שנים מצויים לחטא בשביל אחד. ועיין בטור זה עצמו סימן קמ"א: הגה - בתשובת הרא"ש שהביא בא"ע וי"א דאף בשנים, אע"ג דשרי, מ"מ בעל נפש ירחיק מזה (הגהות מיימוני פרק י' דגירושין וכל בו ותוספות דיבמות):

5. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף כה עמוד ב

מ"ש מהא דתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים לדבר... ויש אומרים דשדה מקח דומיא דגט אשה ומיאון דמתני' שלקחו אחד מהם וכטעמא דאמר בירושלמי שאין שנים מצויין לחטוא בשביל אחד, אבל מ"ה הר"ם ז"ל היה אומר דסתמא קאמר ואפילו כשלקחוה שניהם, והביא ראייה לדבריו מהא דאמרי' במס' גיטין (ס"ז א') באומר אמרו דכשר ולא תנשא לכתולה חיישי' שמא תשכור עדים, ופרכינן ומ"ש מהא דתניא עדים החתומים על השטר לא חשו חכמים לדבר, ופרקינן מעשה לא עבדי דבורא אמרי, ומדקא מדמינן לה לההיא דשמא תשכור עדים ואתי למימר דכי היכי שלא חשו חכמים באלו שלא נחשוש שם מכלל דהכא נמי בשנים שלקחו מיירי דומיא דהתם דמיירי בשנים שהעידו וחיישי' ששכרתם, ד[אי] לא לימא ליה שאני הכא שאין השנים חוטאים בשביל אחד, אבל התם חיישי' שמא שניהם העידו שקר להנאתם ששכרה אותם, ומיהו אין הראיה מחזורת כל הצורך דדילמא דעדיף מינה משני ליה דמעשה לא עבדי אבל דיבורא אמרי.

6. רש"י מסכת יבמות דף כה עמוד ב
כנס מהו שיוציא - אחכם ואמביא גט קאי.

7. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף כה/ב
הא דאיבעיא להו כנס מהו שיוציא. פרש"י ז"ל דקאי אמביא גט ואמר הרגתיו הרגנוהו ואחכם שאסר את האשה
בנדר. ואסיקנא אם כנס לא יוציא. אבל מדברי התוספתא (פ"ד ה"ג) היה נראה לכאורה שלא אמרו כן אלא
בחכם שאסר את האשה בנדר...

8. תוספות מסכת יבמות דף כה עמוד ב
אמר להו מתני' היא הנטען כו' - ולנטען על אשת איש לא דמי דהתם בדין שיוציא אם הוא אמת אסירא ליה אבל
הכא שאסר את האשה בנדר אפילו אסרה שלא כדין כיון שגירשה בעלה שריא לחכם מדאורייתא.

9. שערים מצויינים בהלכה

דף כו. משנה וכולם שהיו להם נשים ומתו
מותרות לינשא להם. פרש"י
החכם או המעיד כו', שהיו להם נשים בשעת
מעשה ומתו לאחר זמן, מותרות אלו לינשא
להם דהשתא ליכא חשד שהרי בשעת מעשה
היו להם נשים. צ"ע דהרי בזמנם היו מותרות
לישא ב' נשים. וראיתי בים של שלמה (סי'
כא) שכתב בסתם, וליכא חשדא כיון שהיו
להם נשים באותה שעה, מוקמינן אחזקה שלא
נתן עיניו באשה אחרת, היכא שיש לו פת
בסלו. ומיהו היכא שהיתה חולנית בשעה
שהעיד חיישינן, וכן משמע בירושלמי ונמוקי
יוסף. ועי' ברמ"א (סי' יב ס"ד) ובח"מ וב"ש
(שם).

10. רש"י מסכת יבמות דף כו עמוד א
הא - דקתני אפי' נתגרשו [1] כגון דהוי להו קטטה מקמי הכי דעדיין לא נתן דעתו על זאת.

11. ספר ים של שלמה - יבמות פרק ב אות כא
... ופי' רש"י, היכי דהוי קטטה מקודם שהעיד, או שאוסר האשה, א"כ לא נתן דעתו עדיין על אותה האשה,
ומשום הכי מותר, ויראה לי לפרש איפכא... ומה שפי' רש"י לעיל, היכא דהוי קטטה שריא לא נ"ל זו,
אלא נראה בעיני לפרש, היכא דהוי קטטה מקודם, בין הרגיל הוא בין היא לעולם אסורה, מאחר שיש
קטטה ביניהם, א"כ אח"כ שבא מעשה לידו, חשדינן ליה שהוא העיד או אסר האשה בעבור שנתן עיניו
בה לינשאה, שהרי יש לו קטטה בביתו, ומה איכפת לן במה שמתחילה בשעת קטטה לא נתן עיניו בה,
ופירש"י לא אוכל להבין...

12. רמב"ן על בראשית פרק לח פסוק יא
כי אמר - כלומר היה דוחה אותה בקש, שלא היה בדעתו להשיאה לו כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו, כי מוחזקת
היא זו שימותו אנשיה, לשון רש"י ולא ידעתי למה יתבייש יהודה המושל בדורו מן האשה הזאת ולא יאמר
אליה לכי לשלום מביתי, ולמה יטעה אותה, והיא אסורה לשלה, כמו שאמרו (יבמות סד:) בנשואים בתרי

זמני הויא חזקה ועוד, כי בהיותו מקפיד על זנוניה לחייב אותה שריפה נראה שהיה חפץ בה להיותה בביתו ורחוק הוא שלא שמע יהודה כי בניו חטאו וישלחם ביד פשעם ואין לתמר בהם חטא: והנכון בעיני שהיה שלה ראוי ליבם, אבל לא רצה אביו שייבם אותה ועודנו נער פן יחטא בה כאחיו אשר מתו בנעוריהם, כי נערים היו, אין לאחד מהם שתיים עשרה שנה, וכאשר יגדל וישמע למוסר אביו אז יתננה לו לאשה וכאשר המתונה ימים רבים וראתה כי גדל שלה בעיניה, והוא עודנו נער לאביו כי אין לו עשר שנים והיה ממתין לו עוד, אז מהרה תמר ברב תאותה להוליד מזרע הקדש ועשתה המעשה הזה:

13. פתחי תשובה על אה"ע סימן קסה

[ה] וכל זה כו'. שאין חשש איסור ביבומי כו'. **עיני בתשובת נו"ב סי' יו"ד בענין יבמה קטלנית שכבר מתו שני אנשים אם יכולה לכופף היבם לחלוץ לה** אם זה מקרי חשש איסור ביבומי. וכתב דפשוט שאין יכולה לכופף שהרי אף במקום שאסור לייבם אין כופין כ"א בבאה מחמת טענה דבעינא חוטרא לידי כו' א"כ בנ"ד א"א למיעקר תקנות הקהילות ולומר שאסורה להתייבם שהיא קטלנית ולכופף לחלוץ מחמת טענה דבעינא חוטרא כו' **דכינן שהיא קטלנית גם אחר החליצה לא תנשא** ואיך יהיה לה חוטרא **ולכן פשוט שא"א כלל לכופף היבם לחלוץ** אם לא כפי תקנות הקהילות ואז יחלוץ מרצונו. **אמנם גוף הדבר אם שייך ביבום איסור משום קטלנית נראה מסברא דשומר מצוה לא ידע דבר רע** ודבר זה תלוי אם מצות יבום קודמת ע"ש וע' בס"ט לעיל סי' ט' סק"ב מזה ועמ"ש שם:

14. שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - אבן העזר סימן י

... **ולענין גוף הדבר שנסתפק אם שייך ביבם איסור משום קטלנית** והביא מדברי הרמב"ם ידע שזה זמן רב אמרתי מסברא שומר מצוה לא ידע דבר רע ודבר זה תלוי אם מצות יבום קודם. **ותירצתי בזה מה שאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו ופירש רש"י דוחה היה אותה בקש כי לא היה בדעתו להשיאה לו כי אמר מוחזקת היא זו שימותו אנשיה. והדבר תמוה אטו בוש היה יהודה להורות הדין שאסורה להנשא שהיא קטלנית. ולדידי נחא דזה פשוט דבאיסור אזלינן בתר רובא ובסכנה לא אזלינן בתר רובא** וכדאיתא במסכת חולין דף י' ע"א הא מצאה כמו שהניחה לא טומאה איכא ולא איסור ואילו ספק מים מגולים אסורים שחמירא סכנתא ופירש רש"י שם בהדיא אף דהוה הנחשים מיעוטה ע"ש, ולדעת ר"מ דחייש למעוטה קטן אסור לייבם שמא ימצא סריס אלא דקיי"ל כרבנן דאזלינן בתר רובא, ובעובדא דתמר שהיה שלה קטן שם נזדמנו שניהם איסור וסכנה וחדא תליא באידך אם הוא סריס אין כאן מצות יבום ויש כאן איסור אשת אח וגם סכנתא דקטלנית ואם אינו סריס יש כאן מצות יבום וממילא ליכא סכנתא והורה יהודה כהלכה שצריכה להמתין עד יגדל שלה לדעת שאינו סריס ואף דלענין איסור אזלינן בתר רובא מ"מ פן ימות וכו' ולענין סכנה חיישינן למיעוטה וממילא לא דחה אותה בקש והורה כתורה. וכעת לרוב הטרדה לא אוכל להאריך:

15. שו"ת אבני נזר חלק אבן העזר סימן מה

יג) עוד יש להתיר מחמת שבעלה ראשון הי' חולה, ואף ששדיתי בה נרגא באות ב' דאכתי יש לחוש שמא יחלה בלא זה ואז ימות מחמת המזל, **מ"מ יש לומר לדעת רלב"ח ונוב"י [מהדו"ק סי' י'] דאין דין קטלנית ביבמה דשלוחי מצוה אינן ניזוקין, ולכאורה קשה אטו נישואין דעלמא לאו מצוה נינהו**, ואף דאפשר באחרת, הלוא ביו"ד סוף סי' ר"מ שאם רוצה לישא אשה ואביו מוחה בו א"צ לשמוע לו, והוא מדברי מהרי"ק שורש קס"ו, וכתב שם טעם אחד דקרוי למצוהו לעבור על ד"ת שהקפידו חכמים לישא אשר יחפזו בה, ועוד שאם לא ישאנה שום אדם הלוא תשאר עגונה, ממילא כל מי שנושא אותה עושה עמה מצוה ונאמר בו שלוחי מצוה אינן ניזוקין שאם תאסרנה לכולם תיאסר ותשאר עגונה, וע"כ נאמר שלוחי מצוה אינן ניזוקין וישאנה מי שרוצה, אך התירוץ בזה פשוט דמצוה זו גם הראשונים עשו, נשואי אשה, ושלא תשאר עגונה, שאם לא הי' נושא אותה שום אדם היתה נשארת עגונה, ע"כ מי שנושא אותה עושה מצוה עמה, אף שבלעדו היתה יכולה להשיג אחר, דומה לזה כתב במל"מ הלכות מלוה ולוה [פ"ד ה"ב] בענין לוה ברבית דעובר בלפני עור, אף שהי' יכול להלוות ברבית לאחר ולפני עור אינו עובר בלא בקאי בתרי עיברי נהרא מ"מ כיון שלא הי' יכול לעשות האיסור רק ע"י אחר מי שלוה ממנו עובר בלפני עור, הכא נמי כיון שהיתה צריכה לנשואי אדם אחד, מי שנושא אותה עושה עמה מצוה, וע"כ אמרו ז"ל [סוטה יב ע"א] הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה, הנה שגם בעלי הראשונים עשו מצוה ואעפ"כ מתו, **ע"כ דווקא יבום שהוא מצוה רבה והתורה התירה איסור אשת אח מפני מצוה זו ונגד מצוה גדולה זו לא איתרע מזלה:**

16. הגרי"ז הלוי על בראשית פרק לח פסוק יא

ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו וגו'. **ולכאורה מה יועיל אם יגדל לגבי החשש דפן ימות גם הוא כאחיו. ונראה דהרי כאן היה ענין יבום וביבם קטן אף**

דדינא תגדלנו או יגדלו זה עם זה (יבמות קי"א ע"ב). מ"מ קיום מצות יבום אין בקטן, ורק נתחדש דחל היבום. ולזה אמר דבעודו קטן ירא הוא לתתה לו כיון דאין בזה קיום מצוה, אבל אחרי שיגדל ואז יקיים בלקיחתה מצות יבום יוכל לתתה לו דשלוחי מצוה אינם ניזוקים. ועיין ברמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה הל"א דקטלנית נעשית בשגיה, וזה בכ"מ אך ביבום ליכא הדין דקטלנית וי"ל דבקטן כיון דאין בזה קיום מצוה שייך הדין דקטלנית:

17. תוספות על יבמות דף כח/א

רבי אליעזר אומר ב"ש אומרים יקיימו. וא"ת וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דהכי פריך בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה.). וי"ל דאיצטריך הכא לאפוקי מברייתא דאבא שאול דאמר קל היה להם לב"ה בדבר זה:

18. חידושי המסביר

קסט) כו. רש"י ד"ה יש זיקה וז"ל כלומר חומרת זיקה לשוויי אדות זקוקתו כאחות אשתו, ובמס' נדרים פליגי בה, איכא למ"ד זקוקתו כאשתו להפטר נדריה ולאסור לקרובות, ואיכא למ"ד אין זיקה ע"כ. ופירש המסביר כוונת רש"י דלכ"ע יש זיקה, אלא חולקין במוות וגדר הזיקה, האם איסורא לשוק מחמת אישות שיש ליבם בה, או דהוי סתם איסור בעלמא, ולכן פרש"י דחמורה היא הזיקה, כלומר דענין של אישות יש בה.

לכאורה יש להמתיק הדברים, דרש"י בא לגלות לנו דהאי מ"ד מפרש לשון זיקה כפשוטה, דיש לה זיקה ושייכות ליבם, דהיינו קשר של אישות, וכלישנא דגמ' קידושין סוף ה: מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת, וכדפרש"י שם ד"ה שכן זקוקה ועומדת וז"ל לזה (זקוקה וקשורה ליבם בקשרי אישות), מחמת קידושי המת, ואין ביאה באה אלא לגמור (אישות אח המת ע"ש תוס' סד"ה מה), אבל קנין דמעיקרא לא ע"כ.

19. תוספות על יבמות דף יח/א

דלמא אדמייבם חד מיית אידך כו'. וא"ת הא רבנן למיתה לא חשו דלית להו שמתקנין לו אשה אחרת שמא תמות אשתו (יומא ב.). ור"מ גופיה לא חייש לשמא יבקע הנוד ולא לשמא ימות בפרק כל הגט (גיטין דף כח. ושם) וי"ל דלאלתר דוקא לא חייש אבל הכא פעמים שמאחר זמן גדול מלחלוץ ומלייבם אחר חברו ובזמן מרובה חיישינן שמא ימות לכ"ע ...

20. שערים מצויינים בהלכה

אבל ד' למיתה לא חיישינן, קמ"ל. דחיישינן למיתה גם כשיש ארבעה. והא דקי"ל במס' יומא (ב.) דאין מתקנין לו אשה אחרת דלא חיישינן למיתה, כתבו התוס' (שם) דיש לחלק בין זמן מרובה לזמן מועט, דהתם ליום כפור לבד לא חיישינן שמא תמות באותו יום, משא"כ גבי יבום. והסביר הריטב"א (שם יג.) דביבום צריך להמתין ג' חדשים לייבמה או לחלוץ שמא מעוברת היא, הלכך חיישינן למיתה. וע"י מה שכתבנו לעיל (ית. ד"ה דלמא אדמייבם חד) בענין זמן מועט וזמן מרובה.

21. שיעורי ר' דוד מסכת יבמות דף כו עמוד א

תפה) בדין איסור ביטול מצות יבמין

גמ' ומשום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין וכו'.

ובקרן אורה נסתפק בהאי איסורא דביטול מצות יבמין, אי הוי איסור תורה, דאסור לבטל מצוה המוטלת עליו, או די"ל דמה"ת אין בזה איסור כלל, כיון דמצות יבום קודמת למצות חליצה, וחליצה במקום יבום לאו כלום, א"כ יתכן דאדרבה עדיף טפי לייבם האחת והשניה תפטר בלא כלום, מאשר רק לחלוץ לשתייהם, דמחויב הוא לקיים מצוה אחת כדינה, משתייהם שלא כדין, וע"כ דהוי רק איסור דרבנן.

ועוד כתב, דנראה דבכה"ג שמבטל לה ע"י גרמא בעלמא, ליכא חשש איסור תורה, וכן משמע מהא דר"ג ס"ל דמותר לבטל מצות יבמין, ע"ש.

ובאמת צ"ע בעיקר האיסור דביטול מצות יבמין, הא אינו "מבטל" המצוה, אלא דממילא "נפטר" הוא מהמצוה, דכיון שייבם אחותה תו ליכא מצות יבום וחליצה על השניה.

וע"ל דאה"ג אין האיסור על שמבטל המצוה, אלא על שאינו מקיים המצוה, וכמו בטלית של ציצית דכשאינו לובש הטלית אינו מבטל המצוה, אלא שאינו מקיים המצוה, וזהו האיסור הכא מה דאינו מקיים המצוה.

אכן א"כ צ"ע מה הועילו חכמים בתקנתם שאסרו לבטל מצות יבמין, הא כיון דסו"ס אסור לו לייבם מחמת האיסור גופא, הרי עדיין אינו מקיים המצוה, דהא בחליצה אינו מקיים מצוה אי חליצה לאו מצוה היא, וא"כ אמאי אסור לייבם האחת ועי"ז יתיר השניה מחמת ערוה, דמ"ש אם מתירה ע"י חליצה או ע"י שנעשית ערוה.

תפו) בדין חליצה אי הוי מצוה | וביטול מצות חליצה

אמנם בעונג יום טוב (סי' קע"ו) כתב, דבאמת מהכא מוכח דחליצה מצוה הוא, דאל"כ מהו האיסור דביטול מצות יבמין, דמ"ש אם מתירה ע"י חליצה או ע"י שנעשית ערוה, אלא ע"כ דחליצה הוי מצוה, ואסור לבטל מצות חליצה.

אלא דאכתי אי נימא דהמצוה היא מה שמתירה לשוק, הדק"ל מה נפ"מ איך מתירה, סו"ס המצוה הוא רק שיתן לה היתר לשוק וע"י שנעשית ערוה ג"כ מתירה, וצ"ל דהמצוה הוא עצם מעשה החליצה, ולכן כשמבטל האחת ע"י ערוה, הו"ל ביטול מצוה [ועיין לעיל (דף כא א) משכ"כ בזה].

ועכ"פ לפי"ז נמצא, דהאיסור לבטל מצות יבמין הוא, מה שמבטל את "החליצה", ולא מצד שמבטל מצות "היבום", דהא בלא"ה אינו מקיים מצות יבום.

אמנם ביותר נראה, דהאיסור הוא משום ביטול מצות "היבום", ואפי' להסוברים דחליצה לאו מצוה, שפיר איכא איסור ביטול מצות יבמין מחמת שמבטל מצות היבום, והא דבלא"ה אינו מייבם אלא חולץ, לא חשיב בכך כלל ביטול מצות היבום, דאדרבה זהו דין התורה, שנתנה לו תורה אפשרות ליפטר מהיבום ע"י חליצה, וכשחולץ כדין התורה אין זה ביטול מצות יבום כל עיקר, משא"כ כשמתירה לשוק באופן אחר, כגון ע"י שיעשנה ערוה, דלא התירה לו תורה לעשות כן, בזה איכא איסור שאינו מקיים המצות יבום, דדוקא ע"י חליצה איכא דין התורה שיכול להתירה ולא באופן אחר, ונמצא דבאמת האיסור הוא מה שמבטל את המצוה ד"היבום", ולא שמבטל את החליצה, ורק דכל שיכול עדיין לעשות חליצה, לא חשיב ביטול מצות היבום, כיון דכן הוא דין התורה שיכול לחלוץ במקום לייבם, ודוקא כשמפקיעה לגמרי אז חשיב ביטול מצות היבום.

אלא דלפי"ז צ"ע, דא"כ בחי"ל ועשה דלא רמיא קמיה ליבום, לא שייך כלל איסור ביטול מצות יבמין, דהא זקוקה רק לחליצה, וכיון דכל האיסור הוא רק משום ביטול מצות היבום, ולא החליצה, [בפרט להסוברים דחליצה לאו מצוה היא], מה שייך בזה איסור ביטול מצות יבמין, [הרי בגמ' מבואר דעל כל המשנה איכא איסור זה דביטול מצות יבמין, אף על איסור קדושה דכולל נמי חיילו"ע, כמ"ש בקר"א ע"ש], ועיין בסמוך מה שביארנו בזה.

22. שערים מצויינים בהלכה דף יב

מי שעליה זיקת יבם אחד כו'. ע"י בשו"ע (אהע"ז סי' קנז ס"א) דהלשון זיקה היינו קשר, כמש"כ (ירמיה מ-א) "והוא אסור באזיקים". וכן מצינו (תהלים קמט-ח) "לאסור מלכיהם בזיקים", וכן (איוב לו-ח) "אסורים בזיקים", והיינו שהיא מקושרת אל היבם, דהרי קי"ל לקמן (כט:): "יבמה יבא עליה" אפי' בע"כ.

23. תוספות מסכת יבמות דף כו עמוד ב

למיתה דתרי לא חיישינן - תימה דבפ"ק דיומא (דף ב.) גבי הא דאמר ר' יהודה אף אשה אחרת מתקינין לו שמה תמות אשתו ופרכי לה רבנן א"כ אין לדבר סוף ומאי קושיא הא רבנן חיישי הכא למיתה דחד ולא דתרי ואר"י דהכי פרכי ליה כיון דחיישת למיתה דזמן מועט אף על גב דלא שכיחא תחוש נמי למיתה דתרי אף על גב דלא שכיח וא"כ אין לדבר סוף ומשני התם (דף יג.) דלר' יהודה מיתה דחדא שכיחא פירוש אפי' לזמן מועט דתרי לא שכיחא והא דקאמרי התם רבנן מיתה לא שכיחא לאו משום שאין לדבר סוף דהא דקאמר אין לדבר סוף היינו משום דלא שכיח כדפרישי' כי מיתה דחד [דשכיח] יש לדבר סוף דתרי ודאי לא שכיח.

24. שערים מצויינים בהלכה

רש"י, דבשאר חליצות שהם במקום יבום, וכמו שאם מייבם אחת מיפקעא זיקה דתרווייהו, ה"נ החליצה כן, אבל הכא כיון דאינו יכול לייבם, משום דאחות חלוצתו היא, ה"נ החליצה אינה חזקה להפקיע הזיקה מהם, ורק ממנו לבד נפקע, ולכן צריכה לחזור על כל האחיין.

מדקאמרת אמצעיית כו' קסברת יש זיקה והוא לה חליצה פסולה. פרש"י כלומר גרועה היא שאם רצה לייבם אינו יכול דאחות חלוצתו היא, הלכך לאו מעלייתא היא, וצריכה לחזור על כולן, דלא מיפקעא זיקה דתרווייהו בחליצה דחדא כו'. ביאור דברי

במה שכתב רש"י דחליצה פסולה היינו כל שאינו יכול לייבם, הקשו התוס' על זה, ופירשו איזהו חליצה פסולה. וכ"כ בתוס' הרא"ש ביתר ביאור, דהיינו היכא שהזיקה גרועה, וכגון אחות זקוקתו דדמיא לאחות אשתו דאין בה זיקה, ואחות חלוצתו דדמיא לאחות גרושתו דג"כ הזיקה גרועה, וכן בעלת הגט דדומה לחליצה שאין בה כבר זיקה, וכן בעלת מאמר דדומה לכנוסה ולא נשאר בה עוד זיקה כו'. ומדברי הרמב"ם ומ"מ (יבום פ"ז ה"י) משמע כדברי רש"י, וכן משמע מדברי הריטב"א.

25. תוספות מסכת יבמות דף כו עמוד ב

וחליצה פסולה צריך לחזור וכו' - לא כמו שפירש בקונטרס דכל היכא שאינו יכול לייבם חשיבה חליצה פסולה דהא אמר בפ"ק (לעיל דף יא:) גבי מחזיר גרושתו או היא או צרתה חולצת ולא חשיבה חליצת גרושה חליצה פסולה אף על גב דאין יכול לייבמה ולקמן נמי קאמר אלא צרה דלאה תפטר דחליצתה כשרה אלמא חשיבא לה חליצה כשרה אף על גב דאסירא ליבמה משום ביטול מצות יבמין דנהי דלא מבטל מצות יבמין מצרת רחל דאע"ג דכשייבם לאה יהיה אסור בצרת רחל כמו שאסור בצרת קרובת חלוצתו מ"מ חליצה מיהא בעיא דאורייתא דאינה צרת אחות אשה לאחר שיבם לאה [כיון שכבר] לא היתה צרת [אחות אשה] משמת בעלה וכשיחלוץ לצרת רחל לא מיתסרא לאה דמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו מ"מ איכא ביטול מצות יבמין אם יבא לייבם לאה דחיישינן שמא תמות צרת רחל וקא מבטל מרחל מצות יבמין וליכא למימר דיש לרחל צרות הרבה דליכא למיחש למיתה דכולהו אי נמי כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל א"כ בחנם דחק לתרץ מאי לא נפטרו צרות אצרות רחל ומאי צרות דעלמא דה"ל לאוקומי טפי בנפול בבת אחת ואין כי אם צרה אחת ללאה וצרה אחת לרחל דאז אסורה לייבם לאה משום ביטול מצות יבמין אלא נראה לר"י דלא חשיבא חליצה פסולה אלא אחות זקוקתו למ"ד יש זיקה או אחות חלוצתו לכ"ע ובעלת הגט ובעלת מאמר דבכולהו קלשא זיקה דאחות זקוקתו דמיא לאחות אשתו דאין בה זיקה ואחות חלוצתו כאחות גרושתו ובעלת הגט דמיא לחלוצה ובעלת מאמר לכנוסה דאין בה זיקה וכן סוטה דרבנן דקרי ליה בירושלמי חליצה פסולה גבי הא דא"ר שמעון ביאתה כו' דדמיא נמי לסוטה דאורייתא דאין בה זיקה דטומאה כתיב בה כעריות אבל מחזיר גרושתו ואסור לבטל מצות יבמין לא נגרעה בהם הזיקה ולהכי חשיבי חליצה כשרה.

26. ספר עינים למשפט

(ולכאורה י"ל פלוגתא דרש"י ותוס' (ד"ה וחליצה וכו') תלוי בזה אם מצות חליצה היא מצוה מיוחדת או שהיא במקום יבום, רש"י ס"ל שהיא במקום יבום ולכן כל קלישת הזיקה בא ע"ז שאינו יכול ליבם וע"כ הוי אז החליצה חליצה קלושה שאינה ממלאה כראוי, והתוס' ס"ל שהחליצה היא מצוה מיוחדת וע"כ אין זה שייך אם אפשר לו ליבם או לא אלא אם נקלשה הזיקה ע"י ד"א הוי חליצה פסולה שאינה חל בשלמות על זיקה קלושה וע"ע בסמוך ד"ה רש"י חלץ וכו' שעדיין צריכה גט למאמרו וכו' אבל התוס' דלעיל כתבו משום דאקלשה זיקתה ובעלת מאמר לכנוסה דאין בה זיקה, אבל רש"י נאיד מפירוש זה אע"ג דבעלת גט כתב ג"כ הטעם דקשה זיקתה, ומשום דד' רש"י אין זו עיקר הסיבה למהוי חליצה פסולה כי העיקר הוא מפני שאינו יכול ליבם וכמ"ש, אבל גבי בעלת מאמר אדרבא נשתייכה אליו טפי ע"י המאמר ול"ש נקלשה הזיקה, וכן אפשר לפרש בשיטת הריב"ן (להלן ע"ב ד"ה בעלת גט) וכ"נ בריטב"א ע"ש, ופליגי אי זיקה היא העיקר מה ששייך מאחיו או מה ששייך לו דאי מאחיו הרי כאן נקלש ע"י המאמר ככנוסה ואי דשייך לו הרי כאן שייכת יותר.

27. חידושי ר' שמעון שקופ יבמות סימן כו

[דף כו ע"ב] בענין חליצה פסולה בדף כ"ו דאמרין שם דתלוי בדין יש זיקה, אמרתי לפרש על שני אופנים: א) י"ל דמש"כ רש"י דלמ"ד יש זיקה אלימא זיקה למירמא אתרווייהו, וחליצה פסולה שהיא גרועה אינה פוטרת צרתה דבאמת זיקת יבום הוא רק לאחד מהיבמין ולאחת מהיבמות, היינו שהיא זקוקה לכל האחים שאחד מהם ייבם או יחלוץ, ומה"ט סובר ר"ל דלאחרים הוה בכרת, ולר"י כיון דזקוקה לכל האחים ענין זה שאחד מהם יחלוץ מה שנפטרת מהאחד הוא פטור לכולם, ולר"ל אין החליצה מפקעת משאר האחים אלא דמתחילה

אינו צריך רק חליצה אחת, ומדין יש זיקה חשבו רבנן כאילו יש בזה כניסה לכל האחים, אלא דבזיקה גמורה אי אפשר שיהא ככנוסה לכל האחים, ורק בזיקה גרועה, דבאישות מצינו היכא דקליש קנין תופסין קדושי אחרים כמו לר"י במעכשיו ולאחר ל' ומה"ט חלוקה חליצה פסולה מחליצה כשרה.

אופן שני י"ל דלענין למירמי זיקה אתרווייהו לא שני זיקה גמורה מזיקה קלושה, **אלא דמדין זיקת יבום וחליצה גרידא חשבינו כאילו זקוקה רק לאחד כמש"כ כיון דרק אחד מיבם וחולץ, אבל מדין קנין אישות שלא מחמת עתידות היבום והחליצה היא קנויה לכל האחים אלא דלענין שיהני חליצה של אחד לפטור כל הבית בזה שאני חליצה פסולה, דכל היכא שיש בכחו ליבם ולהפקיע אישות של כל האחים כ"כ יכול על ידי חליצתו דחליצה במקום יבום עומדת וכל שיש לו הכח להפקיע אישות של כל הבית על ידי יבום יכול על ידי החליצה דחליצה במקום יבום עומדת אבל היכא שאין לו כח יבום ואינו יכול לזכות כל קנין האישות מן הבית כ"כ אין בכחו על ידי חליצה, ומהני רק לדידיה כגירושין ומה"ט סברי רש"י והרמב"ם דאם רק אסור לייבם אבד כחו בקניית האישות מן הבית, ומשו"ה גם בחליצתו אינו מפקיע, והתוספות סברי דרק אם העדר היבום כעין חייבי כריתות שגם בכח חסר לו היבום, אבל בחייבי עשה לא חסר לו בכח דין הפקעה על ידי היבום, ורק בפועל חסר לו משום שאי אפשר לייבם כהלכתו, ולהרמב"ם כמו שבביאה אינה פוטרת צרתה כ"כ בחליצה, ולהתוספות בכה"ג פוטרת צרתה בחליצה ולא על ידי יבום משום דהיבום בפועל אינו כהלכתו, ופשטות דברי רש"י מורין כדרך השני שכתבנו, דלמ"ד יש זיקה אלימא למירמי אתרווייהו אף בזיקה גמורה, אלא דבחליצה טובה מהני להפקיע זיקת כל הבית משום דכחו בחליצה ככחו ביבום כנ"ל.**

28. שיעורי ר' דוד מסכת יבמות דף כו עמוד ב

תצו) בדין חליצה פסולה אם הוא כשאינו יכול לייבם, או רק כשיש קלישות בזיקה גמ' וחליצה פסולה צריכה לחזור.

והנה בגדר חליצה פסולה, פירש"י דכל היכא דאם רצה לייבם אינו יכול, לאו חליצה מעליא היא וצריך לחזור וכו', [ובתוס' פי' בע"א עיין לקמן].

ונראה בביאור דעת רש"י, דחליצה מעליא היינו דוקא כשחולץ מחמת "שאינו רוצה" לייבם, דכך נתנה התורה דין החליצה שאם אינו לייבם, יחלוץ, משא"כ היכא שהוא רוצה לייבם, "ואינו יכול", ומוכרח הוא רק לחלוץ זהו חליצה גרועה, אבל כ"ז דוקא היכא דאיכא זיקת יבום, וצריך הוא לחלוץ להפקיע זיקת היבום, בזה אמרינו דכשאינו יכול לייבם רק לחלוץ הוי חליצה גרועה, משא"כ חיילו"ע דליכא זיקת יבום כלל מה"ת, דנתרבה דנופלת רק לחליצה בזה הוי שפיר חליצה מעליא אף על פי שאין יכול לייבם, כיון דנתרבה בפרשה של יבום דיש בה דין חליצה מעליא כבעלמא, אך בחייל"ל גרידא או חייל"ע דאיכא זיקת יבום, לכאורה הו"ל חליצה פסולה לדעת רש"י וכן באמת כתב ברמב"ם פ"ז ה"י.

והנה בתוד"ה וחליצה פסולה, פי' דלא כרש"י, אלא דחליצה פסולה הוא דוקא היכא דקלשא לה זיקה כמו אחות זקוקתו או אחות חלוצתו או בעלת גט או בעלת מאמר, אבל מחזיר גרושתו, ואסור לבטל מצות יבמין לא נגרע מהן הזיקה, ולהכי חשיבא חליצה כשרה.

והוכיחו כן, מההיא דלקמן (דף כז א) דפריך אלא צרה דלאה תפטר, אף על פי שאסור לו לייבמה מחמת איסור לבטל מצות יבמין אפ"ה מקרי חליצה כשרה וכו"ל.

ובאמת בתוס' לקמן (דף כז. בד"ה אלא צרה דלאה תפטר) הביאו דברי רש"י שכתב דהוה חליצה כשרה כיון דאי בעי מייבם לה, והקשו עליו התוס' וא"א לומר כן, דאסירא ליה משום ביטול מצות יבמין, ומ"מ לא חשיב בהכי חליצה פסולה כדפרישית לעיל ע"כ, ע"ש.

וכתב בקרן אורה דבאמת רש"י ג"כ מודה שאסור לייבמה, ורק דכונת רש"י דכיון דמצד עצמה אין חשש איסור לייבם אותה, ולא נאסרה אלא מחמת גזירה דביטול מצוה מחברתה, ובשביל זה ודאי לא מקריא חליצה פסולה ע"ש, והיינו דאף דדעת רש"י דאף בלא קלשא זיקה הוי חליצה פסולה, מ"מ היינו דוקא היכא דסו"ס איסור היבום הוי מחמתה דידה, אבל אם מצדה הויה שפיר בת יבום, ורק דאסורה לו בפועל מחמת השניה, שפיר נקראת בת יבום ולא הויה חליצה פסולה.

29. שערים מצויינים בהלכה

לא צריכא, דנפול בזו אחר זו, נפלה חדא חלץ לה ראובן כו'. פרש"י נפילתה של זו היה אחר חליצתה של זו, נפלה לה חדא חלץ לה ראובן, וחליצה כשרה היתה שאם רצה יכול לייבם. משמע דאין החליצה חיוב, שהיה יכול לייבם. וכ"כ הריטב"א הא דקתני זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת, לא בדרך חיוב הוא, דהא בעידנא דנפלה, כל חדא וחדא לא היתה אחת זקוקה, ומותרת היתה להתייבם, אלא ה"ק כשה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת, הרי אמצעי צריכה לחזור על כל האחין. ובתוס' הרא"ש כתב, הא דנקט זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת, אגב אורחיה קמ"ל, דאע"ג דמצו לייבומי אפ"ה חולצין משום דמצות חליצה קודמת.

30. חידושי המסביר

קעג) כו: הנ"ל — והמשך המסביר דהנה יש כמה אופנים שחולצין ולא מייבמין, — א) ספיקות, ב) איסורי דרבנן, ג) חייבי עשה מדאורייתא, ד) בעלת גט, ה) מחזיר גרושתו וסוטה (ע' יא:), והנה בספיקות פשיטא דלא חשיבא חליצה פסולה, שהרי ממ"נ הוא אם היא הזקוקה או ע"פ דין גם מתייבמת, ואי אין היא הזקוקה או באמת גם חליצה לא צריכה, אבל באיסורי דרבנן יש לעיין, דאיכא איסור דרבנן לייבם, אבל חלוצי מחלצה, ולכאורה שפיר חשיבא כחליצה פסולה, והנה לתוס' (סד"ה וחליצה), דלא חשיבא חליצה פסולה אלא בגוונא דחסרה זיקה לייבום, יש להסתפק באופן הגזירה בשניות, האם אמרו דשניות חשיבי כערוה, דאז אין החליצה פסולה ממ"נ, דמדאורייתא יש זיקה גם לייבום, ואילו מדרבנן ליכא זיקה כלל, ולכן חולצין ולא מייבמין מעין ספק בסתירה

31. ספר לקח טוב - כלל טו אות א

...ונלענע"ד דהמקשן והתרצן דנזיר הנ"ל בהאי סברא פליגי דהמקשן ס"ל דריבוי הכמות שקול כאיכות...

32. ספר לקח טוב - כלל טו אות כד

כד) יש לדקדק דקיום ב' מצות שלא כתקנן עדיפא מקיום אחת כתקנה מהא דקיי"ל ביבמות כ"ו א' דב' אחיות שנפלו לפני ב' יבמין שתיהן חולצות ולא מתייבמות מחששא דדילמא אדמייבם חד מיית אידך וקבטלה מצות יבמין (דהשני' תהי' אחות אשה אל המייבם ואחות אשה פטורה מחליצה ומיבום) ע"ש. והנה בבכורות (י"ג א') במשנה מבואר דמצות יבום קודמת למצות חליצה וע"ש ביבמות כ"א א' בגמ' דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא כלל ועכ"ז אמרי' דמוטב שיחלצו שתיהן ויתקיימו איפוא ב' המצות שלא כתקנן משתתייבם האחת ותתקיים זאת המצוה האחת כתקנה אלא דיש ספק שמא לא תתקיים השני' כלל דדילמא אדמייבם חד מיית אידך וכו' וא"כ מפורש בזה לכאורה דב' מצות שלא כתקנן עדיפי מאחת כתקנה ועוד יותר מזה דאפי' היכא דלא תתבטל השני' בודאי אם יעשה האחת כתקנה ויש רק ספק ביטול השני' ג"כ מוטב שיקיים שתיהן שלא כתקנן וכו' ויש לדחות ולומר דשאני התם דאם מייבם האחת הרי הוא מדחה בזה מצות יבום השני' על ידי מעשהו בידיים שהרי רק ע"י יבום הראשונה נעשית השני' אחות אשה ונאסרת לו וע"כ זה שפיר אסור לו להדחות מצוה השני' בידיים ע"י מעשה המצוה האחת ואין רא' משם להיכא דאין מדחה השני' בידיים ע"י קיום האחת ומאלי' השני' היא דמתבטלת מפאת שאין מקיימה וה"ו רק ביטול בשווא"ת לא דחי' בידיים וע"כ בכה"ג שפיר אפשר דרשאי לעשות אחת כתקנה אע"פ שע"כ תתבטל השני' מאלי' ודו"ק היטב: